

A mi tucatasszonyunk

Írta: EGO.

Róla zeng dalom, róla, a búbájosról, észbontóról, a drágáiól, az »igazi« pesti nőről, a mi gyönyörű tucatasszonyunkról. Itt, a komoly asszonyok lapjában akarom megénekelni őt, akiről ujját patogatva, nyelvvel csettintve emlékezik meg minden külföldi posztó-ügynök és akiről szomorú mosollyal mondja egy kopott ember: »Bizony, szép asszony az én feleségem.«

A párisi bourgeoise, ki a Luxembourg kertjében magatolatgatja kis kocsiban ülő gyerekét; a gráci sétatéren szorgalmasan kötögető asszony; a délután is piaci táskával szaladó zürichi nő; az ízléstelen, takarékos, kicsinyes és hangos német polgárasszony; a rideg, megközelíthetetlen, siető angol nő úgy marad meg gyors, felületes ítélet alapján emlékezetünkben, mint az ő városuk, országuk polgári osztályának legőszintébb, legjellegzetesebb kifejezője. Jól tudjuk, hogy kívülük igen okos, vagy léha, vagy művészi érzékű, vagy erkölcstelen, vagy édes-bájos nők is élnek városukban, de nekünk mégis csak ők adják meg a típust, a tucatasszonyt, akiről a többire következtethetünk. Tehát nem kell csodálkoznunk azon, ha a pesti tucatasszony úgy él a városunkon átutazó idegenek emlékezetében, mint szép, fess, mosolygó szemű, nagyon jómódú, vagy nagyon könnyelmű nő, aki vagy sétál, vagy kávéházban, cukrászdában ül. Es ez ítélet ellen hiába is tiltakoznánk mi, többiek; hiszen magunk is tudjuk, mily sok benne az igazság. Miután pedig magunk is asszonyok vagyunk, a szépségre és a mosolygó szemekre való hivatkozást inkább rösteljük, nemhogy kérkednénk vele.

Mert igaza van a kopott embernek: bizony szép asszony az ő felesége; túlságosan »szép«. Kivirult, pompás rózsza az ágon, melyről egy-két szegény, fonnyadt kis bibbó csüggedten hajtja le már virágjában elszáradt fejét, önző a rózsza, — vagy hagyjuk a hasonlatot: önagysága először is nem olyan érzékeny, másodszer pedig úgysem olvassa cikkemet, — önző, mondom, a mi tucatasszonyunk, mert a család egész anyagi erejét a maga számára követeli; csak ő akar virulni... Milyen a pesti polgári család otthona? Hideg, rideg, mert sugárzó szemének lángolóan forró, édes tekintetét, drága lényének ígöző varázsát a Váci-utca számára tartogatja a pesti nő.

A mi tucatasszonyunk erkölcsi világnézetének az az alapja, hogy neki — tízezer korona hozománya volt. Az ember nem is hinné, mennyi fölényt, egy egész életre kínató hatalmat ad az ilyen tízezer korona, mely természetesen osztályok! szerint változik; lesüllyedhet háromezerig, szép kelengye és bútorig, vagy felemelkedhet százezer koronáig. (Háromezren alul és százezren fölül megint más erkölcsök jönnek számításba; nem mondom, hogy jobbak, vagy rosszabbak, mindenesetre: mások...) Ezek az összegek megadják a jogot az asszonyi életre, egy férjre, »rangjához« illő eltartásra, az anyaságra, vagy megtagadására, — mindenre, ami az ő számára az életet jelenti: fülbevalóra, nyaralásra, új kosztümökre, két cselédre és tavasszal Abbáziára ... A pesti tucatasszony uzsorakamatot szed a maga tízezer koronája után: jogokat, szabadságot vásárol belőle és úgynevezett kötelességeiből csak annyit vállal, amennyi jól esik neki.

A pesti tucatasszony: lusta. A munkát nemhogy nemeseítőnek, de egyenesen megszégyenítőnek tartja egy, a gőzfürdőben manikűrözött kezű, loknikkal telítüzdelt frizurájú úriasszony számára. Hogvisne, hogy majd ő is dolgozzék¹, elrontsa a kezét, korán keljen, piacra járjon! Mire való akkor a cseléd? És hogy személyesen vesződjék a gyerekeivel! Mire való akkor a kisasszony, a frejlejn, a madmázel? Csak nem válhat neveltségessé, hogy mint valami tyúk, min-

den sétájára magával cipelje a csirkéit! Isten ments, hiszen akkor ő »nem úgy nézne ki«, mint egy észbontó démon, mint valami elsőrangú kokott vidéki városban, — hanem egyszerű polgárasszonynak látszanék, gyerekei anyjának, tisztességes ember rendes feleségének... Rettenetes, hiszen akkor senki sem nézne rá megmámorosodott, szemtelen, őt megkívánó pillantással és enélkül mit ér egy becsületes, jóra való uriasszony élete? Csak nézzék őt, nézzék — ezt akarja, amikor férfi karján belibben az orfeum *nézőterére*, amikor barátnői társaságában falkákba verődve lepik el a korzó közepét; ezt akarja, amikor maga siet az üzletekbe és legígézőbb mosolyát a segédurakra pazarolva, azt reméli, hogy így olcsóbban vásárol... Egyáltalában igen praktikus a pesti tucatasszony és mindig és mindenütt alkalmi vételeket keres, ő még nem tudja, hogy mindennek a világon meg van a maga ára...

A pesti tucatasszonynak nincs semmi szociális érzése. A koldusnak odadobott krajcárn az ő jótékonyága és a »menjen dolgozni!« — micsoda ironia ez manapság, — az ő védekezése és csatakiáltása a szegényekkel szemben. Cselédeire a rabszolgotartók indulatos göggyével tekint és néha tiszzasírja dühében a régi jó időket, amikor mindenki bátran és büntetlenül pofozhatta a szolgálóját. Ha az ostoba, szegény parasztlánynak gyereke születik, kárörömmel mondja ő, a pesti nagysága: »Úgy kell neki, az erkölcstelen szemétnek!« És kicsi gyerekét a maga súlyos polgári megvetésével sújtja. A dajkakérdés megoldását az angyalcsináló nénik működésében látja. Saját gyerekét »imádja«, de féléves korától fogva idegenekre bízva, akiket szigorúan felelősségre von, ha a gyerekek baja történik. Pedig az üzletasszonyok kivételével, a mi polgári tucatasszonyainknak — akik sem otthoni munkát nem vállalnak, sem a háztartási munka rájuk eső részét nem látják el: hányan, egészséges nők, tartanak kétszobás lakáshoz két cselédet! — nem volna szabad gyerekeik felügyeletét másra, idegenre bízniok. Igaz, hogy őket a gyerekek »idegesíti«, és mintsem hogy tönkre tegyék az egészségüket, inkább fogadnak egy »olcsóbb« nevelőnőt melléje.

A pesti olcsó nevelőnők, — tizenhároméves kis lányoktól a hazájukból kitoloncolt, más éjszakai mellélfoglalkozással is bíró hölgyekig, — ezek a szegény, nyomorult lányok, akik nálunk teljesen diszkreditálták a művelt, önértékes, de jól megfizetett nevelőnők fogalmát: külön cikket érdemelnének valakitől, aki jól ismeri szánalmas életüket. Jellemző az úriasszonyainkra, hogy mikor a »kisasszony« szabad délutánt kér a maga számára, hogy cipőt vegyen, vagy színházba menjen, vagy meglátogassa a barátnőjét, szóval hogy szabad ember lehessen egy félnapra, — úrnője megbotránkozva feleli: »Minek? Hiszen a kisasszonynak van a legjobb dolga a világon: mindig sétál!« Személyes tapasztalásából ugyanis nem tudja önagysága, hogy a gyerekekkel való sétálás nem is olyan könnyű feladat.

Arról pedig, hogy gyerekei szellemi fejlődésének felügyeletét ő vállalja, a mi tucatasszonyunkhál alig lehet szó. Ő nem ért az »olyasmihez« és — bár intelligens, gyorseszű különben — művelődése az újságokon és a Múcsarnok csütörtök esti látogatásán keresztül a középfajú regények olvasásáig terjed és északon a Kisfaludy-társaság előadásai, délen a mindennapi mozi határolják.

Tehát: a mi tucatasszonyunk erkölcsi világnézetének alapja az ő három-, tíz-, húszezerkoronás hozománya. Célja: szépségének érvényesítése, lehetőleg a nemi korrektség határain belül. Vágyai: egy főnyeremény, meg hogy lefogyjon, meg hogy az ura és a gyerekei egészségesek maradjanak, meg hogy egyszer kezet fogjon vele a grófnő, aki védnöke az ő kiválasztott jótékonyági együletének. Eleteredményei: egy fáradt, keserű férj és cinikus; hálátlan, nyug-

hatatlan gyerekek. Jövője: egy asztal a kávéházban az ablak mellett és egy pár barátó; esetleg házasságközvetítés, mint egyetlen, keserves jövedelmi forrás.

*

Mindezt pedig nem valami indokolatlanul fölényes, ironizálásra való hajlam mondatja velem és mindazokkal, akik szintén így, vagy ilyenformán gondolkoznak a pesti tucatasszonyról. Nem ironia, vagy rosszindulat vezet, isten őrizz, — inkább szomorúság, hogy annyi energia, kávéházi ötletek megteremtésében kimerülő szellemi képesség, intelligens és hihetetlenül gyors megértése például a divat követelményeinek: hogy mindez a pihent, értelmes agyra valló minőség kihasználatlanul elvész, sőt néha még károsra is válik tucatasszonyaink életére. Mennyi erő szabadulna fel a komoly és értékes szociális munka számára, ha fel tudná rázni egy gondolat, vagy egy nagy közös érzésük ezeket az asszonyokat az ő öntudatlanságukból és szubjektív, ösztöneiktől vezetett, érzéki nőcskékből a világot objektív szemmel néző, megbízható, igaz embereké és harmónikus lelkű, becsületes akaratú asszonyokká változtathatná őket. Ennek az átváltozásnak egyik megakadályozója maga a férfi, — a feleségére panaszkodó mai férfi — aki, mikor választ, ama fentemlített tízezer koronák mellé »modern« (micsoda visszaélés e szóval!), fess, nagyszerű szeretőt akar; de már néhány év múlva elvárná tője, hogy a megkezdett út helyett saját dédanyja által kitaposott, ósdi, harisnyát kötő és kenyert dagasztó családi élet-mesgyékre térjen át. Hát ez lehetetlen; és a férfiaknak meg kell érteniök, hogy ez a nő, akit saját vágyaik szerint neveltek maguknak azzá, aki belőle lett, — a mai tucatasszony — léhaságával, öntudatlanságával, minden áron való tetszeni akarásával nem lehet az ő komoly párjuk az élet egyéb utain és nem lehet igazi, jó édesanyja az ő gyerekeiknek.

A feminizmus feladata volna, hogy ezt az asszonyt felrázza kábult öntudatlanságából, mely megengedi neki, hogy a háremhölgyek kényelmes életét egy párisi kokott nyughatatlanságával egyesítse és bevigye saját élete gyanánt szegény, szomorú, polgári otthonába. A gondolataikban felszabadult, emberséges, igaz asszonyok feladata volna, hogy ne gögös megvetéssel haladjanak el szép kis tucatnőink mellett, vagy pláne letagadják túlságos nagy számban való létezésüket, hanem hogy megkeressék az utakat, melyeken összehatalálkozhatnak velük egy kis ismerkedésre. Nem szabad megvárniuk azt az időt, amikor valami szubjektív természetű asszonyi szenvedés, vagy keserűség még e nők lelkéből is kiváltja a minden mai nő lelkében szunnyadó feminista érzelmeket. Hanem már előbb is meg kell tanítaniök a férfiak kedvencét arra, mint kény szerítheti ki a maga és neme számára — bűbájos szépsége és ellenállhatatlan varázsa megőrzésével — a férfiak becsülését is. Amiben eddig nem igen volt része... Meg kell mondanunk e nőknek, hogy önérzetes, Munkás életükkel megválthatják maguknak gyerekeik hálás tiszteletét és saját életük nyugodt, fiatalító harmóniáját.

A feminizmus gondolata — mint szellemi táplálék — már úgy kell a mi tucatasszonyuknak, mint egy falat kenyér az éhező, ide-oda dülöngő, beszámíthatatlan koldusnak, akit akkor sem szabad elítélnünk szegényt, ha vétkezik és lop. És bár e hasonlat nemcsak patétikus, hanem egyben — hasonlatok sorsa! — sántít is, némely férj talán mégis megért belőle annyit, hogy a feminizmus neki inkább barátja, mint ellensége.